

ОСОБЕНОСТИ НА АНАЛИЗИТЕ В ПОДГОТОВКАТА И СПОРТНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ВЪВ ФЕХТОВКАТА

Красимир Петков, Лазарина Петкова

Национална спортна академия „Васил Левски“, катедра „Тежка атлетика, бокс, фехтовка и спорт за всички“, e-mail: k_dakov@abv.bg, lary_89@abv.bg

Резюме

В настоящата статия авторите правят изложение за една недокосната през годините тема – анализите на спортните резултати във фехтовката. Прави се проучване за използването на различни статистико-математически методи във фехтовалния спорт. Чрез анализи бяха установени някои от използваните методи. Паралелно с получаването на резултатите бе установено и посочено мястото на този вид изследвания в българската фехтовка.

Ключови думи: фехтовка, съдийство, теоретични основи, тестово измерване, стратегия, тактика, оценяване, развитие, учебна дисциплина, отделение, образователен ценз

FEATURES OF ANALYSIS IN PREPARATION AND SPORT RESULTS IN FENCING

Krasimir Petkov, Lazarina Petkova

National Sports Academy “Vassil Levski”, Department „Heavy athletics, boxing, fencing and sport for all”, e-mail: k_dakov@abv.bg, lary_89@abv.bg

Abstract

In this article, the authors make a presentation about an untouched topic over the years, the analysis of sports performance in fencing. A study is conducted on the use of various statistical and mathematical methods in fencing sports. Analyzes have identified some of the methods used. In parallel with the results, the location of this type of research in Bulgarian fencing was identified and indicated.

Key words: fencing, refereeing, theoretical foundations, test measurement, strategy, tactics, evaluation, development, discipline, department, educational qualification.

Въведение

В професионалната дейност на треньорите по фехтовка могат да бъдат идентифицирани множество компоненти, свързани със състава на движенията, извършвани с оръжието, и придвижването на фехтовалната пътека, които илюстрират проявите на специализирани движения и системи за анализиране на сложната фехтовална дейност (В. А. Аркадиев, 1981).

Съвременните специалисти по фехтовка отчитат дефицита на специализирана квалификация на хората, които отговарят за тренировъчната подготовка на спортистите, но също така отчитат и липсата на математико-статистически методи за оценка на основните характеристики при критериално-ориентирани дидактически тестове (Р. Дамянова, 2007). Треньорите във фехтовалния спорт придобиват задълбочени специализирани познания в съответното оръжие, които, разбира се, са абсолютно задължителни, полезни и необходими (Кр. Петков, В. Панайотов, 2012). В тях се набляга на усъвършенстване на физическата, техническата, тактическата, психическата, игровата и др. подготовка (Кр. Петков, В. Келлер, 1998), като се игнорират или прилагат некомпетентно математико-статистическите анализи на спортната дейност (Р. Дамянова, 2006). Нашите изследвания по поставения въпрос убедително доказват, че устойчивото високо ниво на представяне на добрите фехтовачи в света се дължи не само на добрата подготовка, но и на умелото

съчетаване на различните диагностики и анализи на подготовката и представянето в различните по ранг състезания. Диагностиката за придобитите специални умения се състои от систематична и постоянна практика с цел:

- Подобряване на представянето във вътрешни състезания;
- Повишаване на качеството на подготовката и състезателната дейност;
- Постигането на победи в отговорни състезания.

В такива случаи действията на преподавателя (треньора) имат определено въздействие в рамките на стандартната практика, а механизма на програмирани движения и дейности на съдържанието, структурата и времето по отношение на действията на обучаемия (Кр. Петков, В. Келлер, 1998). Научният подход в спорта изисква познаването на закономерностите на конкретната спортна дисциплина и теоретичните и практическите начини за оценяване в спорта (Р. Дамянова, 2012).

Съвременната спортна тренировка се разглежда като единен педагогически процес на обучение, възпитание и усъвършенстване на функционалните възможности на индивида. Осъществява се чрез спазване както на общопедагогическите принципи, така и на специфичните принципи на спортната тренировка (П. Дикова, Е. Тошева, 2016).

Методология

В настоящата статия ще направим опит да разкрием общите закономерности в трите вида фехтовални оръжия, които са различни по вид, начин за провеждане на боевете, съдийство, подготовка и същевременно близки по своята същност (В. А. Аркадиев, 1981). В исторически аспект и трите оръжия имат неразривна връзка, тъй като е известно, че в древността фехтовалните оръжия са носели множество нещастия (Кр. Петков, 1998).

Сходствата между оръжията до голяма степен се дължи и на факта, че боевата стойка е една и съща, независимо от факта, че бързината и височината на придвижване са различни, защото е силно зависима от боевата ситуация, в която се намира състезателят (О. Тишинов, А. Евалд, 2010). Важна роля тук играят работата с крака, спазването на правилна дистанция, координацията, изпълнението на различни видове мушкания (удари), атакуващи и защитни действия и др. (Кр. Петков, 2013).

Ето защо сметнахме за необходимо да определим начините за тестово измерване и оценяване във фехтовката, като извършим анализ на трите вида спортни оръжия и се доверим на съществуващата класификация.

Анализ на резултатите

Спортните упражнения се делят на две групи – прости и сложни, състоящи се от редица прости движения. За спортната практика голямо значение имат специфичните движения от вида спорт и тяхната класификация, която играе важна роля в построяването на програмите за обучение и тренировка (О. Тишинов, А. Евалд, 2010). Анализът на техникотактическите действия на спортиста е изключително важен. А за видовете спорт, свързани с вариативни действия, каквато е фехтовката, е свършено необходим (Кр. Петков, 2013).

Безбройните варианти от състезателни ситуации поставят необходимостта от бърза реакция на всяка създаваща се ситуация с особен характер, адекватни действия, динамичен стереотип, изисквания на различните видове боеве. Изброените по-горе характеристики обясняват сложността при вземането на правилно и целесъобразно решение от страна на състезателя, защото дори в бой, в който състезателят се изправя пред отдавна познат противник, никога не могат да се повторят дистанционните, времевите и други характеристики на бой, игран преди това (Кр. Петков, 2013). Ето защо е необходимо да бъде създадена характеристика на тестовете за оценка на уменията и знанията на състезателите, включени в националните отбори по фехтовка на трите вида оръжие.

Отчитайки написаното по-горе за усъвършенстване на учебно-тренировъчния процес, обучението, тренировката и др., смятаме, че е необходимо да конкретизираме

понятията дидактически тестове – класически и съвременни методи за математико-статистическа обработка на данни, критериално-ориентирани дидактически тестове и др. (Р. Дамянова, 2012). Всички те могат да бъдат класифицирани по характер за изпълнение и решаване на различни задачи.

Както за тестовете по принцип, така и за дидактическите тестове в частност, няма еднообщовалидно и общоприето определение. Като цяло в литературата е налице голямо разнообразие от определения на дидактическите тестове, които съществено се различават в съдържателно и в стилово отношение.

Един от необходимите фактори във фехтовката е използването на тестове, които се използват като научноизследователски инструментариум за измерване, контрол и оценка на индивидуалното развитие на състезателите и на постигнатите резултати. Те трябва да отговарят на надеждност, валидност, точност, стандартност и др. Това схващане за понятията тест и тестиране се оформя с развитието на теорията и методиката на тестовете в края на XIX и в началото на XX век, а в специализираната спортнопедагогическа литература е налице голямо разнообразие от определения на понятията тест и тестиране. В преобладаващата част от случаите, поради естеството на фехтовалната дейност, при употребата на понятието се визира и се акцентира предимно върху измерването на фехтовалните действия, контрола и оценката на нивото на атакуващите и защитно-ответните действия, на точността на мушканията (ударите) в трите вида оръжие и на двигателните качества или на придобитите двигателни умения и навици, необходими за фехтовалния спорт.

Ето защо смятаме, че особеностите на анализите в подготовката и спортните резултати във фехтовката ще бъдат полезни за треньорите и състезателите при определяне на стратегията, тактиката и подготовката за участие в предстоящи отговорни състезания. За съжаление в тази област на фехтовката научни разработки не сме открили. Затова подобен анализ би бил полезен и при определянето на приоритетите и перспективите за развитие на националните отбори. За първи път у нас се прави опит за анализ на теоретичните основи на тестовите измервания и оценяване във фехтовката.

Характерно за този вид дейност е, че съществуват традиции в образователния процес по фехтовка, където „фехтовалните“ нации са с по-големи традиции и история. Ето защо пробивът от „малките“ в научните изследвания е изключително труден. От една страна, малкото фехтовачи, от друга – липсата на традиции и от трета – липсата на финансиране на изследванията, но с добри състезатели, които могат да бъдат опорна точка при последващи изследвания. За разлика от чисто теоретичните дисциплини, научните изследвания във фехтовката се характеризират с една много тясна взаимовръзка с различните фехтовалните действия. Това значително разширява обхвата на цялостната познавателна и изследователска дейност и определя извънредно широкия потенциален спектър на приложение на тестовете в различните оръжия. Основната причина за това разнообразие е изключително динамичната и атрактивна фехтовка, която се играе не само в Европа, Азия и Америка, но и в целия свят.

Специфичните изисквания към контрола върху фехтовалните действия произтичат пряко от многообразието на фехтовалния спорт и различните оръжия, които са свързани със знанията, уменията и навиците на състезателите, така и със знания, умения и навици, които трябва да притежават всички елитни спортисти.

Тези два аспекта на специфичните изисквания към контрола върху спортните постижения, обусловени от бинарния характер на тренировъчния процес, се отнасят до качествата на елитните ни спортисти и във всички степени и форми на тяхното развитие, които очертават широк диапазон за приложение на тестовете в спортната фехтовка.

Тъй като контролът върху обучението и тренировъчните натоварвания във фехтовката позволяват да се оценяват физическите и техническите качества или друго действие, което се изпълнява в боя; постиженията на състезател в определен етап от неговото

развитие; постигането на определени успехи във вътрешни или международни състезания; ефективността на тренировъчната система и нейните основни звена по отношение на предоставените човешки, финансови и материални ресурси; ефектът от въвеждането на иновации в тренировъчната система или в отделни етапи на подготовката и др., напълно логично е, поставените цели да се реализират с помощта на тестове и в различните етапи на подготовката. В зависимост от целите, за които се използват тестове, те биха могли да бъдат разгледани на микро- и макроравнище и/или на тестове за **външен** и за **вътрешен** контрол.

От друга страна, в съвременното общество спортът, като социален феномен, придобива нови функции и приоритети, които налагат повишаване на научното и технологичното ниво на тренировъчния процес, а в зависимост от функциите, които изпълняват, дидактическите тестове условно могат да бъдат разделени на тестове за контрол на микро- и макроравнище.

На макроравнище с помощта на тестовете и у нас, подобно на много други страни, могат да се решават проблеми, свързани с: повишаване на нивото на общите и специалните физически качества на състезателите (тестиране за тяхната обща и специална физическа подготовка и влиянието на активните занимания със спорт върху здравето им; международните успехи на изявените ни спортисти и др.; повишаване на собствената професионална квалификация (учене през целия живот и др.).

На макроравнище с помощта на тестовете могат да се решат проблемите, свързани с: определяне на компетентност на спортнопедагогическите кадри, обслужващи цялата фехтовална система (включващ и трите вида оръжие – рапира, шпага и сабя); подбора на кандидати за националния отбор и др.

Обединяването на моделираните тестове във фехтовката създава идейни платформи, които имат голям потенциал за практическо приложение в бъдеще. Настоящите системи биха могли да се разработят от специалистите по фехтовка на основата на интерактивна учебна платформа за фехтовка и да заложат в тях утвърдени от националните и международните федерации системи от критерии.

Това предполага задължителното установяване на измерителните качества на всички тестове и техните български модификации (педагогически, психологически и др.) съобразно постулатите на описаните по-горе теории и спазването на утвърдените международни и национални стандарти.

Дискусия

От направените изследвания установихме, че състезателните сезони са от особена важност при извършване на тестове и други изследвания. Стремехът на всяка една федерация по фехтовка е да подпомага и насърчава научните изследвания във фехтовката и да лобира за своите специалисти, което е видно от големия брой преподаватели, работещи извън пределите на държавите си, които имат „големите“ фехтовални нации. Независимо от ограничения брой извършени фехтовални изследвания в страната ни, те са добре проведени, а резултатите – добре приети. За преодоляване на изоставането на българските фехтовачи на международната пътека е необходимо качествено да се подобрят тяхната техническа и теоретична подготовка.

Ефективността при провеждането на тестовете трябва да бъде съобразено с тяхното правилно изпълнение, чрез което да се повишат качеството и сигурността на изпълняваните упражнения.

От направените изследвания установихме, че е възможно да се използват много и различни тестови измервания, но те трябва да бъдат извършвани по строги правила и времеви параметри.

Литература

- Аркадиев, В. А. (1981). Стъпала на фехтовалното майсторство. Първа част. БФФ.
- Аркадиев, В. А. (1981). Стъпала на фехтовалното майсторство. Трета част. БФФ.
- Дамянова, Р. (2006). Оценка на теоретичните знания в областта на физическата култура и спорта – състояние на проблема и перспективи. Личност, мотивация, спорт, т. 12, с. 76–89.
- Дамянова, Р., М. Минева. (2004). Характеристика на тестовете за оценка на теоретичните знания на съдиите за международна категория по спортна аеробика. Спорт и наука, изв. бр. 1, с. 153–160.
- Дамянова, Р., Е. Стоименова. (2004). Дискриминативна сила на въпросите и задачите в дидактическите тестове – класически и съвременни методи за математико-статистическа обработка. Спорт и наука, бр. 1, с. 27.
- Дамянова, Р. (2012). Теоретични основи на тестовото измерване и оценяване във физическото възпитание и спорта – монография, НСА ПРЕС, ИДК при НСА, С.
- Дамянова, Р. (2007). Математико-статистически методи за оценка на основните характеристики при критериално-ориентирани дидактически тестове. Международна научна конференция на катедра ТМФВ, декември 2006, Спорт и наука, изв. бр. 1, с. 51–59.
- Дикова, П., Е. Тошева. (2016). Фитнес за всички. Методическо ръководство. С., с. 9, ISBN:978-619-7321-02-9.
- Петков, Кр., В. Келлер. (1998). Фехтовка. С.
- Петков, Кр., В. Панайотов. (2012). Създаване на обективен критерий за оценка на представянето на различните държави в състезанията с рапира. Спорт и наука, бр. 5, с. 16.
- Петков, Кр. (1998). Научни проблеми на съвременната фехтовка. Спорт и наука, бр. 1, с. 22.
- Петков, Кр. (2013). Фехтовка, методика на обучение. Учебно помагало. НСА ПРЕС, с. 57, ISBN 978–954–718–350–6.
- Петков, Кр. (2013). Основи на фехтовката. Учебник. НСА ПРЕС, с. 137, ISBN 978–954–718–348–3.
- Тишинов, О., А. Евалд. (2010). Изследване на равновесната устойчивост при статично-силови упражнения в източните бойни изкуства. 5-и международен конгрес „Спорт, стрес, адаптация“, С.